

DENGEE DENETLEME AĞI BÜLTENİ

AYM-YARGITAY KRİZİ

AYM'DEN İKİNCİ KEZ HAK İHLALİ KARARI

CHP'DE YENİ DÖNEM

YEREL SEÇİM TAKVİMİ BELLİ OLDU

YEREL SEÇİMLERDE "İŞ BİRLİĞİ" GÖRÜŞMELERİ

EDİTÖRDEN...

2023 yılının son DDA bülteninden merhaba!

Geride bıraktığımız ay boyunca gündemdeki öne çıkan gelişmeleri derlediğimiz bültenimizin bu sayısında, 2023 yılının son iki ayını özetledik; önemli başlıkları denge ve denetleme merceğiyile ele aldık.

2023 Kasım/Aralık aylarında Türkiye'nin en önemli gündem başlıklarından biri yargıdaki gelişmeler oldu; TİP Hatay Milletvekili Can Atalay hakkında Anayasa Mahkemesi'nin verdiği "hak ihlali" kararının ardından yaşananlar "Anayasal kriz"i gündeme taşıdı.

Türkiye tarihinde ilk olan bu gelişmeler, hukukçuların, siyasilerin ve meslek örgütlerinin tepkisine neden olurken Türkiye Barolar Birliği de Yargıtay kararını "Anayasal düzene karşı açık bir başkaldırı" olarak niteledi.

Siyasette de önemli gelişmeler vardı; CHP'de olağan kurultayla Genel Başkan değişti, 13 yılın ardından partide yeni dönem başlamış oldu. 2023 yılının son aylarında yerel seçim gündemi de hız kazanırken seçimlerde "iş birliği"ne yönelik görüşme trafiği başlıklara yansdı.

2023 yılının son bülteni, Kasım- Aralık sayımızda pek çok başlığa yer verdik, önemli açıklamaları derledik. Siz de merceğimize takılan, gündeme etki eden gelişmeleri bizlerle paylaşıp bültenlerimize katkı sağlayabilirsiniz.

Yeni yılın ilk bülteni 2024 Ocak sayısında görüşmek dileğiyle...

AYM-YARGITAY KRİZİ

Tutuklu bulunan TİP Hatay Milletvekili Can Atalay hakkında Anayasa Mahkemesi'nin (AYM) verdiği "hak ihlali" kararına karşı Yargıtay 3. Ceza Dairesi, ihlal kararı veren AYM üyeleri hakkında suç duyurusunda bulundu.

AYM, Gezi Parkı davası nedeniyle 18 yıl hapse mahkum edilen Atalay'ın "seçilme hakkı" ile "kişi hürriyeti ve güvenliği" haklarının ihlal edildiğine hükmetmiş, İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi ise tahliye beklenmesine karşın dosyayı Yargıtay'a geri göndermişti. Yargıtay, tartışmalı bir karara imza atarak Atalay'ın tahliyesini reddetti ve ihlal kararı veren AYM üyeleri hakkında suç duyurusunda bulundu.

"Anayasa'ya Aykırı"

Türkiye tarihinde bir ilk olan bu gelişme, "Anayasal kriz" olarak yorumlanırken hukukçuların da tepkisine neden oldu. Türkiye Barolar Birliği Yargıtay kararını "Anayasal düzene karşı açık bir başkaldırı" nitelerken, eski AYM Raportörü Prof. Dr. Osman Can, "Bu AYM'nin görevini yapamaz hale gelmesi, tamamen işlevini yitirmesi gibi bir sonuç doğurur. Buna siyaset bilimde darbe derler" dedi.

Ankara Adliyesi önünde toplanan yüzlerce avukat da, ellerinde Anayasa kitapçıklarıyla Yargıtay'a yürüdü.

Hayati Yazıcı: "Yazık, Çok Yazık"

Karara, muhalefetin yanı sıra iktidar kanadındaki bazı siyasetçiler de tepki gösterdi. AK Parti Genel Başkan Yardımcısı ve Siyasi ve Hukuki İşler Başkanı Hayati Yazıcı da, X üzerinden yaptığı paylaşımında paylaşımında şu ifadeleri kullandı:

"Öyle olaylar olur ki, analiz yapmak için, konuşsan da konuşmasan da sorun olur. Hiç ve asla olmaması gereken öylesi bir olay yaşıyoruz. Yazık, çok yazık. Devleti oluşturan erkler, sorun çözümler. Asla sorun üretmez, üretmez. Birbirini çelmeleyemez."

CHP'den "Adalet Nöbeti"

CHP Genel Başkanı Özgür Özel ise Yargıtay'ın kararını "kalkışma girişimi" olarak yorumladı, parti olağanüstü toplandı. Özel, "Bu anayasaya sahip çıkmak için, darbe girişimi bastırmak için ne gerekiyorsa yapacağız. Halkı direnmeye çağırıyoruz" dedi.

Özel ayrıca, TBMM Başkanı Numan Kurtulmuş'u da telefonla arayarak Danışma Kurulu'nu toplanması çağrısında bulundu. Ancak Olağanüstü Danışma Kurulu toplantısı, TBMM gündemine alınmayınca CHP, TBMM Genel Kurulu'nda "Adalet Nöbeti" tutma eylemine başladı.

TBB Yargıtay Yüksek Disiplin Kurulu'na Başvurdu

Yargıtay 3. Ceza Dairesi'nin kararına ilişkin açıklama yapan Türkiye Barolar Birliği (TBB) ise karara imza atan Yargıtay üyelerinin "derhal görevden el çektirilmesi" ve Yargıtay 1. Başkanlık Kurulu tarafından ceza soruşturması başlatılması gerektiğini belirterek, "görevden el çektirmeye davet" yaptırımının uygulanması amacıyla Yargıtay Yüksek Disiplin Kurulu'na başvuruda bulundu.

AYM'DEN İKİNCİ KEZ HAK İHLALI KARARI

Tüm bu gelişmelerin ardından TİP Hatay Milletvekili Can Atalay'ın avukatları ikinci kez Anayasa Mahkemesi'ne başvurdu, yapılan başvuruyu değerlendiren AYM de ikinci kez hak ihlali kararı verdi. Karar 3'e karşı 11 oyla alındı; AYM, ilk ihlal kararını 5'e karşı 9 oyla almıştı.

İhlal kararını değerlendiren İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi ise bunun yerel mahkemece alınan karara ilişkin olmadığı gerekçesiyle dosyayı yeniden Yargıtay 3. Ceza Dairesi'ne gönderdi.

İstanbul Barosu da İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı ve üyeleri hakkında, "hürriyeti tahdit" ve "görevi kötüye kullanmak" suçundan Hakimler Savcılar Kurulu'na suç duyurusunda bulundu.

Biz ne diyoruz?

Demokratik rejimlerde “seçme ve seçilme hakkı” ile “kişi güvenliği ve hürriyeti hakkı” en temel hak ve özgürlükler arasındadır. Denge ve denetleme sisteminin kurgulandığı anayasalar ise vatandaşlar olarak bizlerin temel hak ve özgürlüklerinin diğer kurumlara karşı koruma altına alındığı temel metinlerdir. Anayasaların bu işlevlerini yerine getirmeleri ise bağımsız, tarafsız ve etkin işleyen bir yargı sistemiyle mümkündür. Yargının siyasallaşması ve bu özelliklerini yitirmesi vatandaşların temel hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınamadığına işaret etmekle beraber yargı kurumları arasında çıkabilecek krizlere de zemin hazırlamaktadır.

2023 Mayıs seçimlerinde milletvekili seçilen Can Atalay’a ilişkin yargı süreci, Türkiye’de giderek siyasallaşan ve bağımsızlık ve tarafsızlığını yitiren yargı kurumlarının hem temel hak ve özgürlükler hem de kurumlar arası yetki ve görev paylaşımı bağlamalarında yarattığı sorunları somut bir biçimde ortaya koymaktadır. Anayasa’nın 153. maddesi AYM kararlarının kesin ve herkesi bağlar nitelikte olduğunu belirtmekte ve 158. madde diğer mahkemelerle AYM arasındaki görev uyuşmazlıklarında AYM’nin kararlarının esas alınacağı hükmünü ortaya koymaktadır. Bu çerçevede Can Atalay’ın bireysel başvurusu sonrası verilen hak ihlali kararının uygulanmaması Anayasayı ihlal niteliği taşımaktadır.

Denge ve Denetleme Ağı olarak Türkiye’de yargı erkinin bağımsızlığı ve tarafsızlığına ilişkin birçok çalışmaya imza attık ve somut öneri setleri geliştirdik. Can Atalay’a ilişkin yargı süreci de yargı erkini oluşturan kurumların bağımsızlığı ve tarafsızlığı sağlanamadığında başta “seçme ve seçilme” hakkı olmak üzere vatandaşların temel hak ve özgürlüklerinin garanti altına alınmadığını somut bir biçimde ortaya koymaktadır. ‘Yeni sivil anayasa’ tartışmalarının ortaya çıktığı bu dönemde, demokratik denge ve denetleme sisteminin temeli olan yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığının sağlayacak düzenlemelerin yapılması gerekliliğini bir kez daha vurguluyoruz.

CHP’DE YENİ DÖNEM

CHP’nin “İkinci Yüzyılda Birlik ve Demokrasi” sloganıyla düzenlenen 38. Olağan Kurultayı’nda Genel Başkanlığına “değişimcilerin adayı” olarak bilinen CHP Grup Başkanı Özgür Özel seçildi.

İlk turda 682 oy alan Özel, ikinci tura giden seçimlerde 812 oy alarak, yeni Genel Başkan seçildi.

13 yıldır CHP Genel Başkanlığı görevini sürdüren Kemal Kılıçdaroğlu’nun ilk turda yarışı geride tamamlaması adaylıktan çekileceği iddialarını da beraberinde getirdi; iddialar yalanlanırken Kılıçdaroğlu’nun ikinci tur seçim sonuçlarının açıklanmasının hemen ardından salondan ayrılması ise eleştirilere neden oldu.

Kurultayda, partinin karar organı Parti Meclisi seçimleri de yapılırken, bu kez anahtar liste heyecanı yaşandı. Eski Genel Başkan Kılıçdaroğlu PM için liste çıkarmadı ancak Genel Başkan Yardımcısı Oğuz Kaan Salıcı’nın “Denge Denetleme Listesi” adıyla, “karşı liste” çıkarması dikkat çekti. Oğuz Kaan Salıcı ile Müslim Sarı, Deniz Yavuzılmaz, Ali Haydar Hakverdi ve Orhan Sarıbal, yeni Genel Başkan Özgür Özel’in listesine olmamalarına karşın delegelerden aldıkları oylarla CHP PM’ye girdi.

Biz ne diyoruz?

Siyasi partilerin kendi içlerinde etkin işleyen denge ve denetleme mekanizmalarının kurulması ancak parti-içi demokratik mekanizmaların kurumsallaşmasıyla mümkündür. Türkiye’de tüm siyasi partilerin sorunu olan bu eksiklik ancak katılımcı şekilde hazırlanan demokratik bir “siyasi partiler kanunu” ile giderilebilir. Kurumsallaşmış bir parti-içi denge ve denetleme sistemi ancak böyle sağlanabilir.

YEREL SEÇİM TAKVİMİ BELLİ OLDU

31 Mart 2024 tarihinde yapılacak mahalli idareler seçimine ilişkin seçim takvimi Resmi Gazete’de ilan edildi, süreç başladı. Buna göre, Yüksek Seçim Kurulu 2 Ocak 2024’te seçime katılabilecek siyasi partileri ilan edecek. 27 Ocak’ta siyasi partilerin birleşik oy pusulasındaki yeri belirlenecek.

7 Şubat’ta seçmen kütükleri kesinleşecek ve seçmenlerin oy vereceği yer ve sandıkların belirlenmesi başlayacak, bu süreç 11 Şubat’ta tamamlanacak. Siyasi partiler aday listelerini 20 Şubat Salı günü saat 17.00’ye kadar teslim edecek.

3 Mart Pazar günü ise kesin aday listeleri il ve ilçe seçim kurullarınca ilan edilecek. 21 Mart’ta seçim propagandası ve yasaklar başlayacak. Oy verme günü ise mart ayının son pazar günü olan 31 Mart’ta yapılacak.

Biz ne diyoruz?

Yerel yönetimler demokrasinin ve katılımcılığın en etkin seviyede uygulamaya geçirilebileceği birimlerdir. Yerel yönetimler, vatandaşların refah seviyelerini, temel hak ve özgürlüklerini de kapsayan gündelik hayatını da doğrudan ilgilendirmektedir. Yerel yönetimlerin bu işlevleri etkin şekilde yerine getirmeleri ise kendi içlerinde demokratik bir yapıya sahip olmaları ile yakından ilişkilidir. Ancak demokratik ve katılımcı mekanizmalarla oluşmuş yerel yönetimler vatandaşlara yönelik etkili politikalar üretebilir.

YEREL SEÇİMLERDE “İŞ BİRLİĞİ” GÖRÜŞMELERİ

Siyasi partilerde yerel seçim çalışmaları Aralık ayında hız kazanırken, gündemde seçimlerde “iş birliği” görüşmeleri vardı.

CHP Genel Başkanı Özgür Özel, İYİ Parti Genel Başkanı Meral Akşener ve Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi (DEM Parti) Eş Genel Başkanlarını ziyaret etti.

İYİ Parti’nin Genel Başkan Meral Akşener başkanlığında toplanan Genel İdare Kurulu’nda (GİK) CHP’nin yerel seçimlerdeki iş birliği teklifi görüşüldü. Akşener, GİK’ten “hayır kararı çıktığını” açıkladı. Parti Sözcüsü Kürşad Zorlu da kararın oy çokluğuyla alındığını bildirdi.

İYİ Parti’de İstifalar

İYİ Parti yönetiminin aldığı kararının ardından ise partide istifalar gündeme geldi. Genel Başkan Yardımcısı Ece Güner’in ardından seçim iş birliğini savunan İYİ Parti İstanbul Büyükşehir Belediyesi Grup Başkanı İbrahim Özkan da istifa etti.

DEM Parti’den ‘Müzakereye Hazırız’ Açıklaması

Haberlere yansıyan kulis bilgilerine göre DEM Parti Eş Genel Başkanlarını ziyaret eden Özgür Özel, burada da “iş birliği” için nabız yokladı.

Özel’in açık bir teklif götürmediği belirtilen görüşmede, DEM Parti’nin de “kent uzlaşısı” adı altında bölgesel iş birliklerinin değerlendirilebileceği mesajı verildiği kaydedildi.

DEM Parti tarafından Parti Meclisi sonrasında yapılan açıklamada da, “Siyasi partiler arasında diyalog ve müzakerelere kıymet biçiyoruz. Yerel demokrasi, demokratik uzlaş, özgür siyaset, evrensel insan hakları ve kadın özgürlükçü politikaları esas alan herkesle müzakere etmeye hazırız” denildi.

Öte yandan, CHP İstanbul ve Ankara başta olmak üzere bazı seçim bölgelerindeki adaylarını belirledi. Buna göre CHP’nin İstanbul Büyükşehir Belediye Başkan adayı Ekrem İmamoğlu, Ankara Büyükşehir Belediye Başkan adayı Mansur Yavaş, Balıkesir adayı Ahmet Akın, Bursa adayı Mustafa Bozbey, Bolu adayı da Tanju Özcan oldu.

İktidar da İttifak Arayışında

AK Parti de 31 Mart 2024'te yapılacak yerel seçimler için ittifak arıyor. MHP ile yeniden ittifak kurma kararı aldığı belirtilen iktidar partisinin, yerel seçimlerde ittifakını genişletmek istediği kaydediliyor. Cumhurbaşkanlığı ortaklarından Yeniden Refah Partisi (YRP) Genel Başkanı Fatih Erbakan ve Hür Dava Partisi (HÜDA PAR) Genel Başkanı Zekeriya Yapıcıoğlu ile görüşen Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın bu isimlere yerel seçimlerde iş birliği teklif ettiği kaydedildi.

Biz ne diyoruz?

2017 Anayasa referandumu sonrası Türkiye seçim öncesi ittifaklar ile tanıştı. Siyasi partiler arası müzakerelerden bağımsız olarak yerel seçimlerde kentlerin sorunları ve bu sorunlara etkin politika önerileri geliştirmenin önemini tekrar vurguluyoruz. Her ne kadar süreç belediye başkan adayları odaklı ilerlese de yerel seçimlerde belediye meclisi üyeleri ve muhtarlar gibi yerel seviyede kritik öneme sahip birimleri ve aktörleri de seçeceğiz. Geçtiğimiz yıl yaşanan yıkıcı depremlerin gösterdiği üzere yerel seviyede etkin önlemlerin alınması gibi seçim sürecinde kente dair sorun alanlarının etkin şekilde tartışıldığı politikaların ortaya konmasının, adaylar ya da parti liderleri arasındaki kutuplaştırıcı rekabetten çok daha önemli olduğunun altını bir kez daha çiziyoruz.

Dedi ki;

ANAYASA MAHKEMESİ:

"İlk derece mahkemesinin yetkisi dâhilindeki bir dosyayı Yargıtay'a göndermesiyle başlayan, Yargıtay'ın da Anayasa hükümlerini göz ardı ederek verdiği bir kararla şekillenen süreç Anayasa'nın sözüne açıkça aykırılık oluşturmuştur."

CHP Genel Başkanı Özgür Özel:

"'İttifak' kelimesi yoruldu, 'ittifak' kelimesi kalabalıkları, uzun süren toplantıları çağırıştırıyor ama yerel seçim biraz daha esnekliği, hızlı karar vermeyi ve ikili iş birliklerini gerektiriyor."

İYİ Parti Genel Başkanı Meral Akşener:

(Yerel Seçimler) "Bu benim fikrim, benim talimatım; her yerde tek başımıza giriyoruz. Ankara'da da İstanbul'da da tek başımıza giriyoruz. Her ilçede tek başımıza giriyoruz."

Eski CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu:

"İş, cumhurbaşkanlığı adaylığının seçimine gelince hepimizin malumu olan masadan kalkmalar ve masaya yeniden dönmeler geldi. Sırtımdaki hançerlerle seçime girmek zorunda kaldım."

Adalet Bakanı Yılmaz Tunç:

"Anayasa Mahkemesi'nin yargılama usulleri ile ilgili kanunda değişiklik yapılabilir. Anayasa Mahkemesi'nin çalışma usullerinin kendi yapacağı iç tüzükle olacağı da anayasaya koyulduğu için bu da anayasa değişikliği ile aşılabılır."

Dedi ki;

TBB Başkanı Erine Saėkan

"Yargıtay 3. Ceza Dairesi'nin kararı, Anayasa'yı yok sayarak Anayasa Mahkemesi'ni fiilen ortadan kaldırma çabasından ibarettir. Kararın hukuken değerlendirilebilecek hiçbir yanı bulunmamaktadır."

Prof. Dr. İbrahim Kaboėlu:

"Tarihimizde ilk kez tanık olduğumuz bir durumdur. Anayasal düzeni ortadan kaldırmaya yönelik ciddi bir yargı girişimidir"

Prof. Dr. Şule Özsoy Boyunsuz:

"Üst mahkemeler arasında hiyerarşi değil, yetki ve görev ayrımı vardır. Yargıtay temyiz mahkemesidir ve asla Anayasa Mahkemesinin üstünde yer almaz."

MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli:

"AYM ile Yargıtay arasındaki anlaşmazlık hukuk devleti açısından arzu etmediğimiz durumdur. Geldiėimiz aşamada karşımıza iki seçenek çıkmaktadır ya AYM kapatılmalı ya da yeniden yapılandırılmalıdır. AYM, hukuk düzeninin safrası ve sancısıdır."

DEM Parti Eş Genel Başkanı Tuncer Bakırhan:

"Kürt sorununun demokratik çözümünü savunan, evrensel insan haklarına inanan, demokratik bir hukuk düzeni ilkelerine uyan bütün siyasi partilerle, toplumsal kesimlerle iş birliğine, güç birliğine açık olduğumuzu belirtmek istiyoruz."